

Küçük ve Ortaboy Ölçekli İşletmelerin Finansmana Erişim Sorunu ve Nedenleri¹

Doç.Dr. İbrahim DURSUN
International University of Sarajevo
Faculty of Business and Administration
Department of Economics
idursun@iud.edu.ba

Özet

Bu çalışmada temel amaç Ankara ili merkezinde faaliyette bulunan ve Ankara Ticaret Odası (ATO) üyesi olan işletmelerin finansman kaynaklarına ulaşım oranlarını ve finansman sağlama sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Genel amaç bu olmakla birlikte şu sorularında cevabı aranmıştır: Firma büyüklüklerine ve sektörlerine göre finansal kaynaklara erişim imkânlarında farklılaşma var mıdır? Toplamda ve sektörel ayrımlara göre işletmelerin ne kadarı banka kaynaklarına ulaşmıştır? Banka ve diğer finans kaynaklarına ulaşmada işletmeler hangi sorunlarla karşılaşmaktadırlar? İşletmelerin fon bulamamalarında “bilançolarının yetersizliği” ne kadar etkilidir? İhtiyaç duyulan verilere ulaşabilmek için de özellikle sanayi bölgelerinde bulunan bin işletme ile ve kırk dört banka şubesi ile yüz yüze görüşerek anket çalışması yapılmış ve sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak işletmelerin bankalar dışındaki finansman kaynaklarını çeşitli nedenlerle kullanmadıkları/kullanamadıkları görülmüştür. İşletmelerin kötü finansal yapıları ve bilançoları nedeniyle bankalar yüksek ipotek ve teminat bedeli istemekte bu da işletmelerin banka kaynaklarını kullanımını sınırlandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ'lerin Finansman Sorunu, KOBİ.

Problems of Access to Finance of Small and Medium-sized Enterprises and Causes

Abstract

The main goal of this paper is to identify the percentage of acquired financial means by enterprises which are members of the Ankara Chamber of Commerce (ATO) and conducting their business in the central Ankara province, as well as difficulties which they are facing in the process of acquiring those means. With this being the main objective, questions asked were as follows: Does differentiation in access to financial sources exist with respect to the sizes of enterprise and sectors? How many enterprises in total and divided by sectors have reached bank sources? Which problems are enterprises facing in reaching bank and other sources? How much does “insufficient balance-sheet” affect enterprises in not acquiring funds? In order to obtain the required data, face-to-face surveys have been conducted with a thousand enterprises and forty four bank branch offices especially in industrial areas. As a result, it was concluded with various reasons that enterprises are not using/ not being able to use financial sources other than through banks. Because of bad financial structures and balance-sheets, banks demand big mortgages and guarantees, which is limiting the usage of bank sources by enterprises.

Key Words: Financial Problems of SMEs, SMEs.

JEL Classification Code: G32.

¹ Bu çalışma, Ankara Ticaret Odası tarafından finanse edilen bir araştırma projesi olarak tarafımızdan yapılan anketlerden elde edilen veriler kullanılarak hazırlanmış ve yine ATO'nun izniyle yayınlanmıştır.

GİRİŞ

KOBİ'ler ekonomik büyümeyi uyarmak ve sağlam bir ekonomik temel kurmak için giderek daha önemli bir rol oynamakta ve belirleyici bir faktör oluşturmaktadırlar. Birçok ülkede küçük ve orta boy ölçekli işletmeler üretim sektörünün önemli bir kısmını temsil etmektedirler. Bu işletmelerin öz-sermayeleri sınırlı düzeyde olduğunda büyüme arzusunda olan işletmeler dış finansmana ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak KOBİ'ler sahip oldukları birçok özellik ve sorun nedeniyle ya bu dış finansmana ulaşım sorunu yaşamakta ya da ulaştığı sınırlı ve genelde yüksek maliyetli kaynakları verimli bir şekilde kullanamamaktadırlar.

Günümüzde birçok ülkede yeni kurulan işletme sayısında kayda değer bir artış gözlenmektedir. Bunların neredeyse tamamı KOBİ'lerden oluşmaktadır. KOBİ'ler doğru politikalarla desteklendiğinde, bu durum ülke ekonomileri açısından olumlu sonuçlar doğurabilir. Zira KOBİ'ler sağlam bir ekonomik sistemin temellerini oluşturabilirler ve ekonomik büyümeyi uyarıcı rol oynayabilirler; girişimciliği teşvik ederler; genellikle emek yoğun üretim modelleri kullandıklarından istihdam doğururlar; kısa sürede kurulup üretime başlayabilirler; bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının kalkmasına yardımcı olurlar ve büyük işletmelerin ekonomideki gücünü dengeleyebilirler (Cook and Nixon, 2001;1).

Buna karşılık söz konusu desteklerin sağlanmaması durumunda KOBİ'ler kendilerinden beklenen ekonomik katkıyı yapamazlar. KOBİ'lerin önemli sorunlarından biri de kaynak yetersizliğidir. Yeterli öz kaynağa sahip olmayan işletmeler yeni yatırımlarını gerçekleştirmede ve büyümelerinin finansmanında yetersiz kalmaktadırlar. Özellikle kuruluş aşamasında yeterli öz kaynağın bulunmaması KOBİ'ler açısından önemli bir sorundur. Genellikle ilk yıllar işletmelerin varlıklarını devam ettirmeleri açısından önemlidir. Yapılan araştırmalarda bu tür işletmelerin genellikle ilk beş yılda yok olduklarını göstermiştir (Aras ve Müslümov, 2002;10).

1. Literatür Taraması

KOBİ'lerin sorunlarını tespit etmeyi ve dile getirmeyi hedefleyen çalışmalar genelde bu türdeki ve büyüklükteki işletmelerin ekonomi için ne kadar önemi olduklarını belirterek konuya başlar (Ribeiro-Soriano & Roig Dobon, 2009; Guzman-Cuevas, J. Vd. 2009; Hayes, John P. vd 2015.) KOBİ'lerin iktisadi büyüme ve özellikle ihracat kalemleri açısından ülke ekonomisine büyük katkı sağladığı tartışılmaz. Bu durum Türkiye açısından da böyledir. Türkiye birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi genelde teknoloji yoğun ürünleri ithal ederken emek yoğun malları ihraç etmektedir. Türkiye ihracatında önemli yer tutan tekstil sektöründeki birçok firma KOBİ niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte KOBİ'ler başta finansman sorunu olmak üzere birçok sorunla karşı kayadılar.

KOBİ'lerin en karakteristik özellikleri şunlardır: sınırlı üretim kapasitesi, düşük sermaye, yetersiz teknolojik altyapı, esnek operasyon kabiliyeti ve zayıf rekabet gücü (Kutlu ve Demirci, 2007;187 içinde Shan-shan vd., 2007). Özellikle dış finansmanın, KOBİ'lerin mali durumlarının gelişimleri açısından kritik rolü vardır. KOBİ'lere yönelik yapılan çalışmalarda KOBİ'lerin büyük işletmelerle karşılaştırıldığında finansman kaynaklarına ulaşma açısından sınırlı imkânlarla sahip oldukları ifade edilmiştir.

Kullandıkları kaynakların işlem maliyeti de daha fazla olmaktadır. KOBİ'ler zayıf yönetim ve muhasebe uygulamaları nedeniyle finansman kaynaklarına ulaşamamaktadırlar (Cook and Nixon, 2001;1).

Aras (2001) ülkemizde KOBİ'lerin yaşadığı finansman sorununu dört sebebe dayandırmaktadır: Ekonomik istikrarsızlık, bankacılık sisteminin yapısal sorunları, teşvik politikalarının yetersizliği, KOBİ'lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar. Aras ve Müslümov (2002) Türkiye'de KOBİ'lerin temel sorununun finansman kaynağı sıkıntısı değil, finans piyasalarında kendilerine sunulabilecek fonların yüksek sermaye maliyeti olduğunu ifade etmektedirler. Çelik (2007;28) de finansman sorununun temelde kendi başına bir sorun olmaktan çok, özellikle yönetim sorununun bir neticesi olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Met (2011;130) KOBİ'lerin likidite sorunlarının, etkin olmayan çalışma sermayesi yönetiminin yanı sıra finanslama uygulamalarının bir sonucu olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmada da anket çalışması yapılan bölgelerden biri olan Ankara OSTİM bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerin sorunlarını tespit etmeye yönelik çalışmalarında Alkibay, Songür ve Ertürk (1999) ilk üç sorunu

- finansman
- pazarlama ve
- personel

olarak tespit etmişlerdir. Torlak ve Uçkun da (2005;209) Eskişehir Sanayi Odasına kayıtlı 128 firma üzerinden yaptıkları çalışmada KOBİ'lerin ilk beş sıradaki finansman problemlerini sırasıyla;

- nakit para sıkıntısı
- piyasa durgunluğu
- kredi faizlerinin yüksekliği
- sermaye yetersizliği ile
- kredi bulamama

olarak tespit etmişlerdir.

Staniewski, Szopiński ve Awruk (2015), Polonya'da faaliyet yürüten 345 girişimci üzerinden yaptıkları çalışmada, 2008-2012 yıllarını kapsayacak şekilde girişimcilerin finansman kullanımında öncelikli olarak kendi kaynaklarını kullandıklarını tespit etmişlerdir. Diğer kaynaklar ise sırasıyla; Avrupa Birliği Fonları, Banka kredileri ve leasing ile borçlanma olarak tespit edilmiştir.

Hayes, Chawla ve Kathawala (2015) ABD ve Meksika'da bulunan küçük ölçekli işletmelere yönelik yaptıkları çalışmada gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin gelişmekte olan ülkelere kıyasla finansman kaynaklarına ulaşma açısından daha fazla zorluk yaşadıklarını ifade etmektedirler.

Yalçın (2006) KOBİ'lerin görece küçük olmaları ve yenilikçi doğaları gereği taşıdıkları riskler nedeniyle büyük işletmelere nazaran daha kırılğan

ekonomik birimler olduğunu belirtmekte ve en önemli sorun olarak kabul edilen finansman sorununun daha çok teminat yetersizliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. Yalçın (2006) ve Dang (2008) KOBİ'lerin teminat yetersizliği nedeniyle karşılaştıkları finansman sorununa çözüm olarak kredi garanti sistemini önermişlerdir.

Yılmaz (2007) Bodrum'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunlarını ve finansman sorunlarının çözümünde kullandıkları araçları belirlemek olarak belirttiği çalışmasında, işletmelerin en önemli sorununun finansman sorunu olduğunu, daha sonra sırasıyla personel ve pazarlama sorunlarının geldiğini belirtmiştir.

Yıldız ve Özoğun (2010) Türkiye'deki KOBİ'lere uygun ve zamanında nasıl kaynak bulunabileceği ve kullanılabileceğini incelemek ve finansman sorunlarının nasıl giderilebileceğini araştırmayı amaçladıkları çalışmalarında Türkiye'de KOBİ'lere yönelik teşvikler düzensiz ve yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Bu işletmelerin uzun dönemli finansal ve yönetsel gereksinimlerinin belli bir merkezce yönetilen teşviklerle desteklenmesi gerektiği görüşünü ileri sürmüşlerdir. Yazarlar bilgi birikimi eksikliği yattığını belirtmişlerdir. Yazarlara göre Türkiye'de sermaye birikiminin yeterli düzeyde olmaması da sorun yaratan önemli unsurlardan bir tanesidir.

Kaderli, Doğu ve Arabacı (2013) BASEL kriterlerinin bankaların sermaye yeterliliği alanında yaşadıkları riskleri azaltacağını ama bununla birlikte bu kriterlerin KOBİ'ler üzerinde dolaylı olarak olumlu bir etki yapacağını belirtmiştir. KOBİ'ler kurumsallaşma, iyi yönetilme, şeffaflaşma, kayıt dışından uzaklaşma, sermaye gücünü artırma ve bağımsız denetimden geçiş not alma konularında ne kadar gelişme gösterirlerse, bankalardan daha düşük maliyetle finansman sağlama konusunda da o kadar yol kat edeceklerini belirtmişlerdir (Kaderli, Doğu ve Arabacı 2013; 512)

Yıldırım ve Yenihan (2014) Gebze Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ sahiplerinin görüşlerinden ve deneyimlerinden yola çıkarak, KOBİ'lerin sorunlarını belirlemek ve çözüm önerilerini analiz etmek olarak belirttikleri çalışmalarında KOBİ'lerin sorunlarını istihdamdan kaynaklanan ve devamında finansal sorunlar, lojistik sorunları, pazarlamadan kaynaklanan sorunlar olarak belirlemişlerdir. Yıldırım ve Yenihan KOBİ sahipleri açısından en büyük sorunun diyalog eksikliğinden, yetersiz bilgilendirmeden ve/veya eğitim eksikliğinden kaynaklandığını; bu konuda devlet kurumları (KOSGEB, İŞKUR, Ticaret ve Sanayi Odaları vb.) ile iiverenler arasında bilgilendirmeye ve özellikle pazara, işgücü piyasalarına, kanunlara yönelik eğitimlere ağırlık verilmesi, karşılıklı fikir alış-verişlerinin yapılabileceği toplantı, çalıştay, panel gibi etkinliklerin sıklıkla düzenlenmesi faydalı olacağını belirtmektedirler (2014;248).

Karadağ (2015) KOBİ'ler üzerinde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun onların sorunlarını tespit etmeye yönelik olduğunu ve yine büyük çoğunluğunun finansman sorunlarına işaret ettiğini belirtmektedir. Karadağ (2015) son dönemde yapılan çalışmaların artık bu sorunu aşmak için işletmelerin uygulaması gereken stratejik finansal yönetim politikalarına yöneldiğini ve bunun doğru bir süreç olduğunu belirtir.

2. Araştırma Soruları

Araştırmanın genel olarak amacı Ankara ili merkezinde faaliyette bulunan ve Ankara Ticaret Odası (ATO) üyesi olan işletmelerin finansman kaynaklarına ulaşım oranlarını ve finansman sağlama sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Özeldde ise cevabı aranan soru(n)lar şunlardır:

- Firma büyüklüklerine ve sektörlere göre finansal kaynaklara erişim imkânlarında farklılaşma var mıdır?
- Toplamda ve sektörel ayrımlara göre işletmelerin ne kadarı banka kaynaklarına ulaşmıştır?
- Banka ve diğer finans kaynaklarına ulaşmada işletmeler hangi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
- İşletmelerin fon bulamamalarında “bilançolarının yetersizliği” ne kadar etkilidir?

Finans kesimine yönelik cevabı aranacak temel soru(n)lar ise şunlardır?

- İşletmelerin kredilendirilmesinde, kaynakların (mevduatların) kısa vadeli olması nedeniyle kullanılan kredinin vadesi de kısalmakta mıdır?
- İşletmeler kredilendirilirken öncelikli kriter bilanço değerleri midir?
- Yatırımları finanse etmede kullanılan uzun vadeli kredilerin verilmesinde hangi zorluklar bulunmaktadır?
- Bankalar işletmeleri hangi bankabilite sorunlarından dolayı kredilendirmemekte ya da yetersiz düzeyde kredilendirmektedirler?

Farklı bankaların kredilendirme politikaları firma finansmanı üzerinde etkili olmakta mıdır?

3. Araştırma Örnekleme ve Yöntemi

Araştırmanın ana kitlesi Ankara ili merkezinde bulunan ve ATO'ya kayıtlı tüm işletmelerdir. Araştırmanın yapıldığı dönemde ATO tarafından belirtilen aktif üye sayısı 84540'tır. Bu ana kitleden olasılıklı örnekleme tekniği kullanılarak örnekleme oluşturulmuştur. Örnekleme büyüklüğü 1000 firma olarak hedeflenmiştir. Anket uygulamasının yapılacağı sektörler yine ATO tarafından yapılan meslek gruplandırması temel alınarak tespit edilmiştir. İşletmeler öncelikle hukuki şekillerine göre şahıs şirketleri ve Limited veya Anonim Şirket şeklinde iki ayrı gruba ayrılmıştır. Ayrıca her bir meslek grubunun hukuki şekli de dikkate alınarak ana kitle içerisindeki sayısal ağırlığı tespit edilmiştir. Her bir meslek grubunun örnek kümede temsili, ağırlıkları oranında sağlanmıştır. Başlangıçta oluşturulan bu örnekleme sadık kalınmaya çalışılsa da yapılan pilot uygulama sonucunda ortaya çıkan sorunlar dolayısıyla bazı durumlarda kolayda örnekleme metodundan da yararlanılmıştır. Ulaşılamayan ya da anket yapmayı kabul etmeyen firmanın yerine örnekleme dâhil edilecek firmanın, hukuki şekil ve meslek grubu açısından aynı özellikleri taşımasına özen gösterilmiştir. Anketlerde ve analizlerde, bu meslek grupları madencilik, inşaat, imalat, ulaşım, emlak, tarım, hizmet ve finansal hizmetler şeklindeki sektörler göre

sınıflandırılmıştır. Bu sektörler Ankara ekonomisinin verileri ışığında tespit edilmiştir.

Araştırma verileri anket yöntemiyle ve yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Anket formlarında yer alan sorular konunun uzmanı akademisyenlerin görüş ve yönlendirmeleri doğrultusunda tarafımızdan oluşturulmuştur.

İşletmelere yönelik anketler sonucunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda bankalara yönelik yeni bir anket formu oluşturulmuş ve OSTİM, İVEDİK OSTİM ve SİNCAN Sanayi Sitelerinde bulunan 44 adet banka şubesine uygulanmıştır.

4. Araştırma Bulguları

Araştırma kapsamında Ankara ilindeki 1000 adet işletme ve 44 adet banka şubesi ile yüz yüze görüşmek suretiyle anket yapılmıştır. Aşağıda işletmeler ve bankalara ilişkin bulgular ayrı ayrı verilmiştir.

4.1. İşletmelere Ait Bulgular

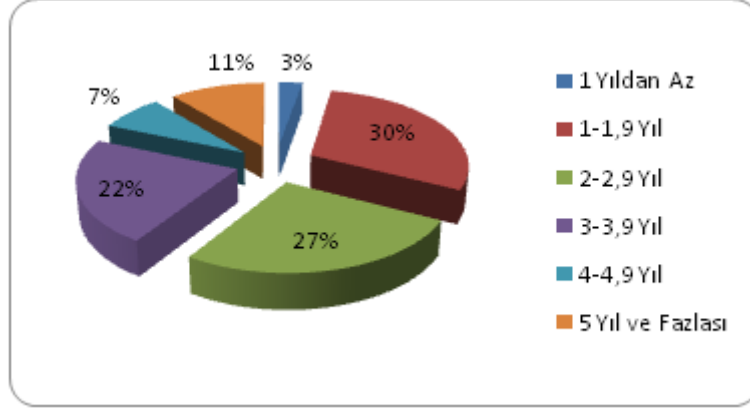
Anketler, mümkün olduğunca firmanın mali ve finansal yapısına ilişkin bilgilere hâkim olan kişilerle yapılmıştır. Bu durum alınan bilgilerin sağlıklı olması açısından oldukça önemlidir. Çalışmada bu hedefe çok büyük ölçüde ulaşıldığı görülmektedir. Buna göre bilgilerin % 63'ü işletme sahip ya da ortağından, % 10'u Müdürlerinden, % 22'si muhasebe biriminden elde edilmiştir. Anketlerin sadece % 5'i işletme çalışanları ile yapılmıştır. Anket çalışması Siteler, OSTİM, İvedik OSTİM, Keçiören, Çankaya, Yenimahalle, Etimesgut, Altındağ, Sincan ve Mamak olmak üzere Ankara'nın 10 ayrı bölgesinde yapılmıştır.

Araştırma kapsamında yer alan işletmelerin % 65'i son üç yıl içinde firma dışı kaynak kullanmış, % 35'i ise kullanmamıştır. İşletmelerin ancak % 12,2'sinin ihracat yaptığı, yaklaşık % 66'sının 1 ile 9 kişi arasında çalışanı olduğu, diğer bir ifadeyle küçük işletme oldukları tespit edilmiştir. İhracat yapan işletmelerinde yarıdan fazlasının ihracat payının % 25'ten az olduğu tespit edilmiştir. İhracat payı % 50'den fazla olan işletmelerin oranı ise % 17'dir. İşletmelerin, ihracat yapma oranları arttıkça firma dışı kaynaklara daha az başvurdukları görülmüştür. Ankara'da faaliyette bulunan işletmelerin büyük çoğunluğunun faaliyeti iç piyasaya yöneliktir.

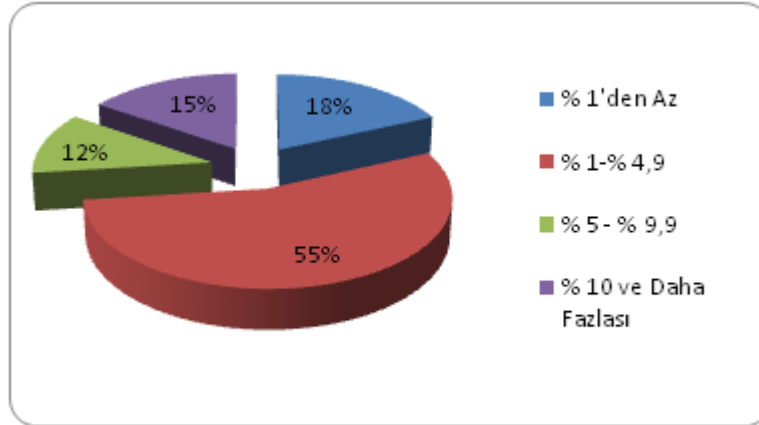
Ankete katılan işletmelere gelecekte kullanmayı planladıkları finansman kaynağının hangisi olduğu sorulmuştur. İşletmelerin yaklaşık % 59'u gelecekte banka kredisi kullanmayı planladıklarını ifade etmişlerdir. Yaklaşık % 18'i ise gelecek dönemde firma dışı kaynaklara başvurmayacaklarını ifade etmişlerdir. Elde edilen sonuçlar işletmelerin banka kredisi dışındaki kaynakları yeterince kullanmadıkları ve kullanmayı planladıklarını göstermektedir. İşletmeler leasing ve factoring hakkında bilgi sahibi olmasına rağmen bu kaynakları kullanmamakta, forfaiting, tahvil ihracı ve finansman bonusu hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.

Grafik 1'de işletmelerin kullandığı banka kredilerinin vadeleri Grafik 2'de ise maliyetleri (TL cinsinden) gruplandırılmış olarak gösterilmiştir. Buna göre işletmelerin çok büyük kısmı uzun (1 yıldan fazla) vadeli banka kredisi

kullanmıştır. % 11'i 5 yıl ve fazla süreyle banka kredisi kullanmıştır. Kullanılan kredilerin % 73'ü aylık % 5'ten daha az maliyetle kullanılmıştır.

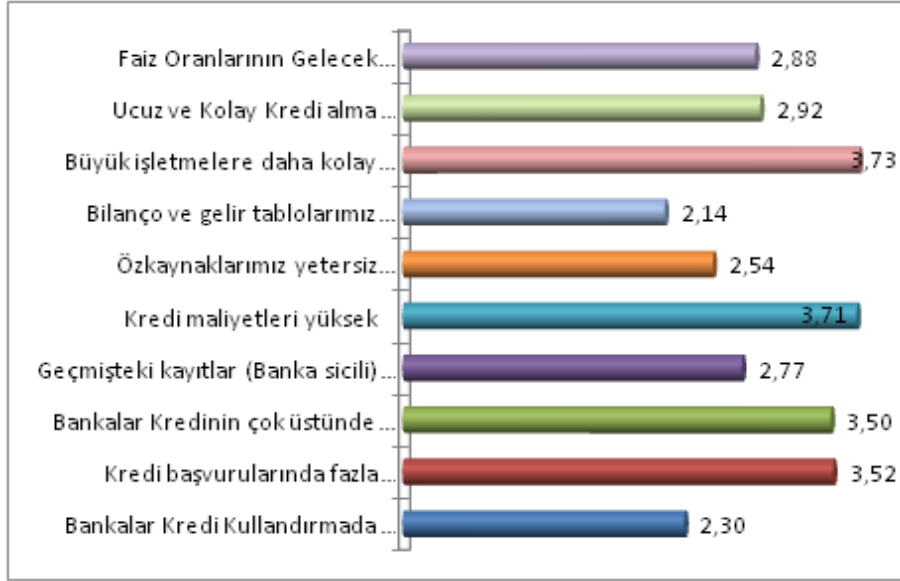

Grafik 1. Kullanılan Banka Kredilerinin Vadesi

Grafik 2. Banka Kredisi Finansman Maliyeti (Aylık)

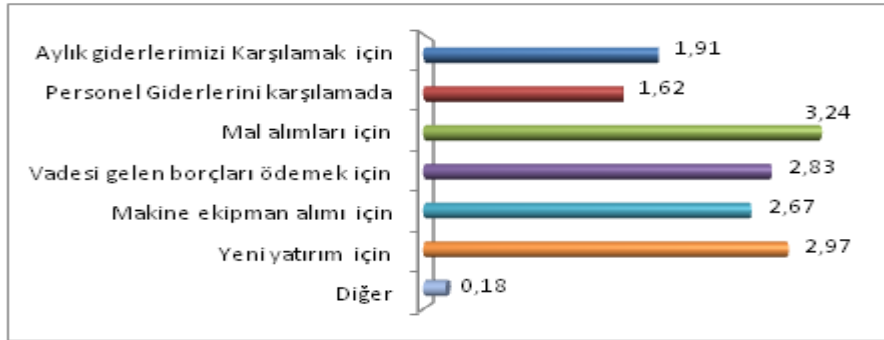
İşletmelere sorulan finansman kaynaklarına erişimde yaşadıkları sorunlara ilişkin soruya verdikleri cevaplar yapılan puanlama işlemi sonunda Grafik 3'te gösterilmiştir. Buna göre işletmeler öncelikli olarak büyük işletmelere daha kolay ve daha ucuz kredi sağlanmasının kendilerinin finansman kaynaklarına ulaşmalarını sınırlandırdığını düşünmektedirler. İşletmeler finansman kaynaklarına ulaşmalarını sınırlandıran İkinci sorunun kredi maliyetlerinin yüksekliği olduğunu belirtmişlerdir. Önemli görülen diğer sorunlar ise kredi başvurularında işletmelerin karşısına çıkan prosedür ve bankaların istedikleri ipotek miktarlarının fazlalığıdır.

1 = Hiç katılmıyorum 5 = Tamamen katılıyorum

Grafik 3. Finansman Kaynaklarına Erişimde Yaşanan Güçlükler

İşletmeler, sağladıkları dış finansmanı öncelikli olarak mal alımı, daha sonra yeni yatırımlar yapmak için kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte kullanılan dış finansman önemli oranda vadesi gelen borçların ödenmesi için de kullanılmaktadır.

1 = Hiçbir zaman 5= Her zaman

Grafik 4. Firma Dışı Finansman Kaynaklarının Kullanılma Amacı

İşletmelerin banka kredisi dışındaki kaynaklara çok fazla itibar etmediği tespit edilmiştir. Özellikle KOSGEB kredilerine ilişkin olarak, ankete katılan işletmelerin ifadeleri KOSGEB desteği almanın oldukça güç olduğu şeklindedir. İşletmeler KOSGEB desteğine müracaat ettiklerini ancak sıra çokluğu nedeniyle bu imkândan yararlanamadıklarını ifade etmişlerdir. İşletmelerin büyük bölümü KOSGEB destekleri ve Yatırım Teşvikleri hakkında bilgi sahibi olmasına rağmen diğer destekler hakkında bilgi sahibi değildir.

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerin % 48'i şahıs işletmesi, % 44'ü Limited Şirket ve % 8'i ise Anonim Şirket şeklinde yapılanmıştır. Limited veya Anonim Şirket niteliğindeki işletmelerin firma dışı finansman

kullanımının şahıs şirketlerine oranla daha fazla olduğu görülmektedir. İşletmelere yöneltilen firma dışı kaynaklardan “*kullandığımız finansman kaynağı firmanızın durumunu nasıl etkiledi?*” şeklindeki soruya “iyileştirdi” cevabını veren işletmeler arasında limited ve anonim şirketlerin oranı ve sayısı daha fazladır. İki grup arasındaki kıyaslamada ise anonim şirketlerde bu oranın daha yüksek olduğu görülmektedir. Firma dışı kaynak kullanan Anonim Şirket yapılanması içindeki işletmelerin yaklaşık % 67’si kullandıkları kaynakların, durumlarını iyileştirdiğini belirtmiştir.

İşletmelerin büyük çoğunluğu (% 72,3) firma dışı kaynak olarak banka kredisini tercih etmektedir. Bu sonuç işletmelerin banka kredisi dışında kalan diğer finansman kaynaklarından yeterli düzeyde yararlanamadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Arslan (2003;133) Ankara’da faaliyette bulunan 111 adet işletme üzerinden yaptığı çalışmada işletmelerin yatırımları finanse etme teknikleri incelendiğinde banka kredilerinin başı çektiğini, buna karşın, leasing ve faktoring yöntemlerinin kullanım oranlarının düşük olup özkaynaklarla yapılan finansman yöntemlerinin gerisinde yer aldığını tespit etmiştir.

Finansman kaynaklarına erişimde, özellikle de banka kredisine erişimde işletmelerin ciro büyüklükleri önemli bir etken olmaktadır. İşletmelerin gerek yıllık cirolarının gerekse bilanço rakamlarının genel itibariyle düşük olduğu ya da vergi nedeniyle düşük gösterildiği, ki bu durum bazı katılımcılarca açıkça ifade edilmiştir, tespit edilmiştir.

Yıllık satışların miktarı arttıkça işletmelerin, dış kaynaklardan finansman sağlama oranının arttığı görülmüştür. Aynı durum bilanço değerlerinde de görülmektedir. İşletmelerin bilançolarındaki varlıklarının miktarı arttıkça firma dışı finansman kullanma oranları da artmaktadır.

Yapılan anket çalışmasında işletmelere temel faaliyet alanlarını aşağıdaki tabloda belirtilen seçeneklerden birine göre tanımlaması istenmiştir. Tablo 1’den de görülebileceği gibi işletmelerin çoğunluğu temel faaliyet alanını hizmet sektörü olarak tanımlamıştır.

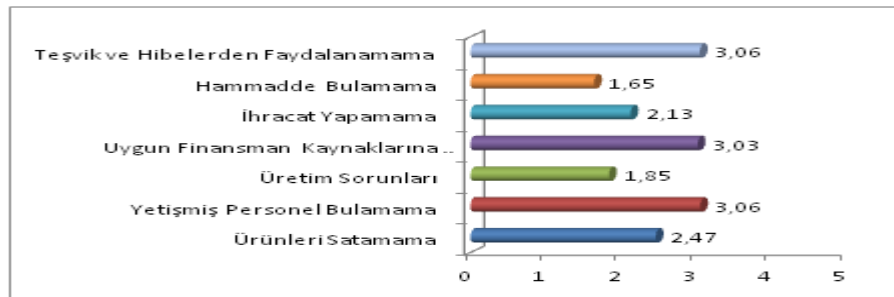
Tablo 1. İşletmelerin Temel Faaliyet Alanları ve Firma Dışı Kaynak Kullanma Durumları

	Faaliyet Alanı		Finansman Kullanma Durumu			
			Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Madencilik	7	0,72	2	28,57	5	71,42
İnşaat	79	8,16	61	78,20	17	21,80
İmalat	272	28,12	211	77,57	61	22,43
Ulaşım	11	1,13	9	81,81	2	18,19
Emlak	24	2,48	17	73,91	6	26,09
Tarım	3	0,31	3	100	0	0
Hizmet	563	58,22	308	54,70	255	45,30
Sağlık	8	0,82	7	87,50	1	12,50
Toplam	967	100				

Elde edilen sonuçlara göre işletmelerin yaklaşık % 58'i hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Hizmet sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin % 55'i son üç yıl içinde firma dışı kaynaklardan finansman sağlamıştır. Bu oran imalat sektöründe % 78'dir. Sağlık Sektöründe ise % 87,5'tur. Tablonun ortaya koyduğu sonuç hizmet sektöründe dış finansman kullanma düzeyinin diğer katma değer sağlayan sektörlerle oranla daha düşük kaldığıdır. Bahsi geçen oran sadece madencilik sektöründe hizmet sektörünün altında kalmıştır.

İşletmelerin karşılaştıkları sorunların analizi

İşletmelere Grafik 5'te belirtilen sorunlarla karşılaşma sıklığı sorulmuştur. "Hiçbir zaman", "Nadiren", "Bazen", "Sıklıkla" ve "Her zaman" şeklinde istenen cevaplar kendi içinde puanlandırılmış ve aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Buna göre işletmelerin en çok karşılaştıkları sorunlar *teşvik ve hibelerden faydalanamama*, *yetiştirilmiş personel bulamama* ve *uygun finansman kaynaklarına ulaşamama* sorunlarıdır.

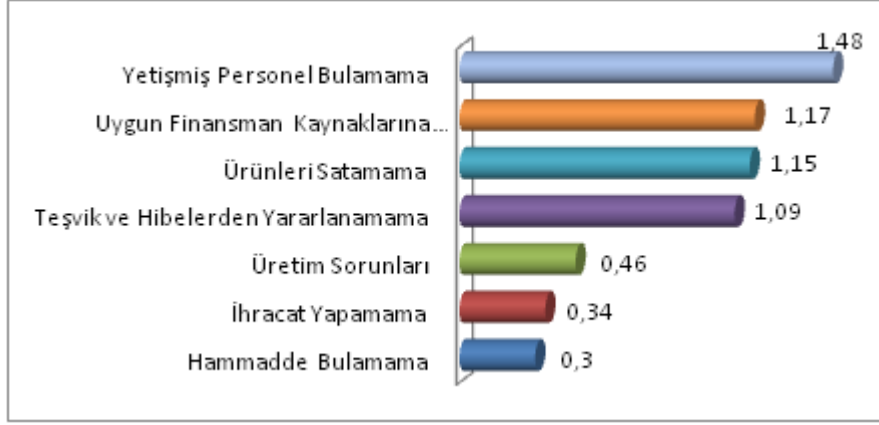

1=Hiçbir zaman;; 5=Her zaman

Grafik 5. İşletmelerin Belirtilen Sorunlarla Karşılaşma Düzeyleri

İşletmelere yöneltilen diğer bir soruda, karşılaştıkları sorunları öncelik sırasına göre ifade etmeleri istenmiştir. Buna göre işletmelerin öncelikli

sorunu yetişmiş personel bulamama ve teşvik ve hibelerden faydalanamamadır. İkinci sırada uygun finansman kaynaklarına ulaşamama ve üçüncü sırada ürünleri satamama sorunu gelmektedir.

Grafik 6. İşletmelerin Öncelikli Sorunları

4.2. Bankalara Ait Bulgular

Bankalarla yapılan anket çalışması işletmelere yönelik sonuçlar elde edildikten sonra yapılmıştır. Dolayısıyla bankalara yöneltilen sorularla işletmelerin cevapları bir anlamda çapraz kontrole tabi tutulmuştur.

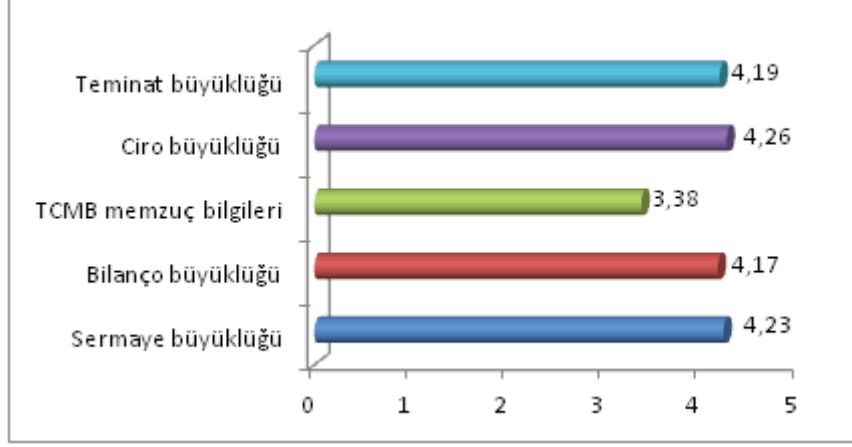
Bankalara yöneltilen ilk soru bankaların kredi vadelerine ilişkin yaklaşımıdır. Bankaların büyük çoğunluğu (% 73) kısa vadeli kredilere sıcak baktıklarını ifade etmişlerdir.

Bankalara yöneltilen ikinci soru kredi kullanırken hangi kritere ne derece önem verdikleri sorusudur. Burada bankalardan, kendilerine sunulan *sermaye büyüklüğü*, *bilanço büyüklüğü*, *TCMB memzuç bilgileri* ve *ciro büyüklüğü* seçeneklerini derecelendirmeleri istenmiştir. Elde edilen sonuçlar, aralarındaki fark çok küçük olsa da bankaların işletmeleri kredilendirirken öncelikle cirolarının büyüklüklerine baktıklarını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde işletmelerin bilanço büyüklükleri de bankaların kredi verirken dikkate aldıkları önemli kriterlerden biridir. İşletmelerin yıllık satışları ve bilanço büyüklükleri arttıkça daha çok yabancı kaynağa ulaştıkları sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Bankaların teminat büyüklüğüne verdikleri önem derecesi işletmelerle yapılan anket çalışmasından elde edilen ve işletmelerin temel sorunları arasında gösterdikleri “bankaların yüksek ipotek ve teminat tutarı istedikleri” şeklindeki sonuçla uyum göstermektedir.

Bankalara yöneltilen diğer bir soru işletmelere kredi verirken Basel kriterlerini dikkate alıp almadıklarıdır. Sonuçlar, bankaların % 43’ünün bu kriterlerin dikkate aldığını göstermektedir.

Bankalar kredilendirme yaparlarken öncelikle bilanço büyüklüklerine ve yıllık satış tutarlarına önem vermektedirler. Buradaki rakamlar yetersiz ise daha çok mevduat rehni ve ipotek talep etmektedirler. İşletmeler ise düşük oranlarda vergi ödemek vb. nedenlerle bu rakamları düşük

göstermektedirler². Bu durum işletmelerin banka kredilerine olduğu kadar diğer finansman kaynaklarına erişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Grafik 7. İşletmelere Kredi Verilirken Dikkate Alınan Kriterler

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma ile ATO üyesi işletmelere yönelik olarak finansman ulaşım zorluklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular ışığında aşağıdaki öneriler ATO özelinde tüm Ticaret Odaları için geçerli olabilecektir. Oda üyesi olan işyerlerine yönelik olarak gerçekleştirilen ve işletmelerin finansman kaynaklarına ulaşımında yaşadıkları sorunların giderilebilmesi için aşağıdaki önerileri stratejik önemde görmekteyiz:

- ✓ İşletmelerin banka kredisi dışında farklı finansman kaynakları hakkında bilgilendirilmeleri son derece önem arz etmektedir.
- ✓ İşletmelerin limited ya da anonim şirket şeklinde yapılanmaları onların gerek ihracat gerekse finansmana ulaşım imkânlarını arttırmaktadır. Bu nedenle Oda'nın işletmeleri bu yönde bilgilendirmesi ve teşvik etmesi gereklidir.
- ✓ İşletmelerin yüksek bedelli ipotek uygulamasından kurtulmasının yolu bilanço ve cirolarında yer alan rakamları gerçekçi hale dönüştürmeleridir. Görüldüğü üzere bilanço rakamları daha iyi olan işletmeler daha fazla finansmana, daha uygun koşullarla ulaşabilmektedirler. Oda'nın bu yönde bilgilendirici ve teşvik edici olması gerekmektedir.
- ✓ İşletmelerin daha çok duygusal olarak algılanabilecek teşvik ve hibelerden yararlanamama sorunundan sonra en önemli ihtiyaçlarının yetişmiş personel bulamama olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu nedenle Oda'nın bu kapsamda çalışmalar yürütmesi, yasama ve yürütme organına ve kamuoyuna politika önerilerinde bulunması hususu önemlidir.
- ✓ Her şeyden önemlisi Oda'nın işletmeler nezdinde görünürlüğünü arttırması, bunun içinde gerek durum tespitine gerekse yol

² Bu yargıya anket çalışması aşamasında katılımcılardan elde edilen bilgiler sonucunda ulaşılmıştır.

göstermeye yönelik araştırma, rapor vb. faaliyetlere önem vermesi gerekmekte ve beklenmektedir.

Sonuç olarak KOBİ ölçeğindeki firmalar, sürdürülebilirlik ve büyüme için dış finansmana ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak muhasebe kayıtlarındaki ve dolayısıyla bilançolarındaki durum nedeniyle bankalardan kredi kullanma imkânları sınırlı kalmaktadır. Yapılan anketlerde bazı işletme sahipleri daha az vergi ödemek amacıyla kârlılıklarını düşük gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum bankaların daha yüksek teminat ve ipotek bedeli talep etmelerine ve kredi maliyetlerinin yüksek olmasına neden olmaktadır. Diğer bir tespit işletmelerin banka kaynakları dışındaki diğer finansman imkânlarından yeterli düzeyde yararlanmadıkları ya da yararlanamadıklarıdır. Birçok işletme sahibi bankalar dışında finansman sağlayabileceği kaynak bilmediğini ifade etmiştir. Bazı işletme sahipleri de bankalar üzerinden, inancıları doğrultusunda faizli işlem yapmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Bu tür firmalar için “yeşil bankacılık” gibi alternatiflerin üretilmesi/çoğaltılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbay, M. (1991), Milletlerarası Vergi Anlaşmaları, *Vergi Dünyası*, Ocak, sayı: 113: 3-9.
- Alkibay, S., Songür, N. ve Ertürk, İ. (1999), *Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi'ndeki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Profili, Sorunları ve Çözüm Önerileri*, KOSGEB Ankara OSTİM Küçük İşletmeler Geliştirme Merkez Müdürlüğü Yayınları.
- Aras, G. (2001), *KOBİ'lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli*, 1. Orta Anadolu Kongresi: KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, 18-21 Ekim 2001, Nevşehir.
- Aras, G. ve Müslümov. A. (2002), *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri*, openaccess.dogus.edu.tr [Erişim 06/02/2016]
- Arslan, Ö. (2003), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Bazı Finansal Yönetim Uygulamaları, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 4, S. 1, 121-135.
- Cook, P. and Nixon F. (2001). *Finance and Small and Medium-Sized Enterprise Developmen.*, <http://www.gdrc.org/icm/micro/finance.html> [06/02/2016]
- Çelik, İ. (2007). “BASEL II Bağlamında KOBİ'lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Isparta.
- Dang, T.B. (2015). Credit Guarantee System For SMEs In Asean: Evidence From Thailand, Indonesia And Malaysia. *Managerial Challenges of the Contemporary Society*, Vol. 8 no.1, 76-81.

- Guzman-Cuevas, J., Caceres-Carrasco, R., & Ribeiro-Soriano, D. (2009). Functional dependence and productive of SMEs, *Small Business Economics*, 32(3), 317–330.
- Hayes, J.P., Chawla, S.K. ve Kathawala Y. (2015). A comparative Study of Problems Encountered in the Development of Small Businesses in the U.S and Mexico. *The Journal of Developing Areas*, Volume 49, Number 3, Summer 2015, 395-406.
- Hayes, John P., Chawla, S. K. & Kathawala, Y. (2015). A comparative study of problems Encountered in the development of small businesses in the u.s. And Mexico, *The Journal of Developing Areas*, Volume 49, Number 3, Summer 2015, 395-406
- Kaderli, Y., Doğu, S. ve Arabacı, Ö. (2013). Basel III ve Yeni Turk Ticaret Kanunu'nun KOBİ'lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri. *Ege Akademik Bakış*, Cilt 3 (4), 505-513.
- Karadağ, H. (2015). Financial Management Challenges In Small and Medium-Sized Enterprises: A Strategic Management Approach. *Emerging Markets Journal*, Volume 5 (1), 26-40.
- Kutlu H.A. ve Demirci, N. S.. (2007). “KOBİ’lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri”, 4. KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 7-8 Aralık 2007. 187-198.
- Met, Ö. (2011). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları: Kırgızistan’da Bir Araştırma, *Sosyoekonomi*, Ocak-Haziran 2011, 128-144.
- Ribeiro-Soriano, D., & Roig Dobon, S. (2009). Linking globalization of entrepreneurship in small organizations. *Small Business Economics*, 32, 233–239.
- Staniewski, M.W., Szopiński, T. & Awruk, K. (2015). Setting up a business and funding sources. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.12.016>, [05.01.2016].
- Torlak, Ö. ve Uçkun, N. (2005). Eskişehir’deki KOBİ’lerin Pazarlama ve Finansman Sorunları Ara Kesiti. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.1, 199-215.
- Yalçın, İ. (2006). Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Sorunları Çerçevesinde Finansman Sorunu ve Çözümüne Katkı Olarak Kredi Garanti Fonları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, S. ve Yenihan, B. (2014). İşverenlerin Gözüyle Kobi’lerin Sorunları Ve Çözüm Önerileri: Gebze Bölgesindeki Kobi’lerde Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.19 (3), 229-251.
- Yılmaz, H. (2007). Turizm Sektörü Kobilerinin Finansman Sorunlarının Diğer Sektörlerle Karşılaştırmalı Analizi: Bodrum Örneği. *MUFAD Journal - SAYI 33 - OCAK 2007*, 162-170.

Ekler:

Ek 1: Firmalara Uygulanan Anket

Anketörün Adı-Soyadı: _____ FİRMANIN NACE KODU:
Tarih: .../04/2011 Saat: _____

Bu anketin amacı, işletmenizin finansman kaynaklarına ulaşmada karşılaştığı problemlere yönelik değerlendirmelerinizi tespit etmektir. Hedefimiz, ATO üyesi işletmelerin karşılaştıkları problemleri tespit ederek bunların çözümüne ilişkin en iyi destek hizmetinin sağlanmasıdır.

- 1) Ankete katılan kişinin Unvanı/Pozisyonu: _____
 - 2) Şirketin bulunduğu bölge: Belirtiniz _____
 - 3) Şirketinizin/İşletmenizin Hukuki Şekli:
a- Şahıs İşletmesi b- Limited Şirket c- Anonim Şirket d- Diğer
 - 4) Şirketinizin/İşletmenizin Kuruluş Yılı _____
 - 5) Firmanızın temel faaliyet alanı nedir? (Bağındaki numara'yı daire içine alınız)
1. Madencilik 2. İnşaat 3. İmalat 4. Ulaşım 5. Emlak 6. Tanım
7. Hizmet 8. Finansal Hizmetler
 - 6) Temel Üretiminiz
a- Hizmet b- Tamamlanmış mamul c- Yarı mamul
 - 7) Satışlarınızın dağılımını (%) belirtiniz. Yurt içi : _____ Yurtdışı : _____
 - 8) 2010 yılı toplam net satışlar (Yaklaşık TL): _____
 - 9) 2010 yılı Bilançonuzdaki toplam varlıklarınız (Yaklaşık TL): _____
 - 10) Çalışan sayınız:
a- 1-9 çalışan b- 10-49 çalışan c- 50-249 çalışan d- 250 üstü çalışan
 - 11) İşletmenizin aşağıdaki sorunlarla karşılaşma sıklığı:
(1= Hiçbir zaman 2= Nadiren, 3= Bazen, 4= Sıklıkla, 5= Her zaman)
Karşılaşılan Sorunlar	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
Ürünleri satamama					
Yetmişmiş Personel Bulamama					
Üretim Sorunları					
Uygun Finansman Kaynaklarına Ulaşamama					
İhracat yapamama					
Hammadde Bulamama					
Tevvik ve Hibelerden Faydalanamama					
Diğer...Belirtiniz					
- 12) Yukarıdakilerden sizin için öncelikli olan üçünü önem sırasına göre belirtiniz.
1: _____
2: _____
3: _____

13) Son 3 yılda firma dışı kaynaklardan finansman sağladınız mı? 1. Evet 2. Hayır

Cevabınız evet ise hangileri?

1. Banka kredisi 2. Ticari kredi 3. Leasing (Finansal Kiralama) veya Factoring (Taksitle satın alma)
4. Borç senetleri ihraçı 5. Hisse 6. İkratçı 7. Diğer

14) Önümüzdeki dönemde öz kaynaklar haricinde kullanmayı planladığınız firma dışı kaynaklar hangileridir?

1. Banka kredileri 2. Leasing 3. Factoring 4. Hisse ihraçı 5. Borç senetleri 6. İkratçı
7. Katılım bankacılığı 8. Diğer 9. Hiçbiri

13. SORUYA "HAYIR", 14. SORUYA DA HİÇBİRİ CEVABI VERİLMİŞSE ANKETİ SONLANDIRINIZ.

BÖLÜM II (Finansa Erişim)

15) Firmanız hangi kaynaklardan finansman sağlıyor?

1. Banka 2. Leasing Şirketi 3. Factoring Şirketi 4. Ortaklardan sağlanan kaynaklar
5. İkratçı 6. Diğer finansman kurumu (Belirtiniz):
7. Diğer enformel kaynaklar (Ortakların tanıdıkları, yakınlar vb.)

16) Vade: 1. Kullandığınız BANKA finansmanının ortalama vadesi kaç yıldır?
2. Kullandığınız LEASİNG finansmanının ortalama vadesi kaç yıldır?
3. Kullandığınız FACTORİNG finansmanının ortalama vadesi kaç yıldır?
4. Kullandığınız İKRATÇI finansmanının ortalama vadesi kaç yıldır?
5. Varsa diğer finansman kaynaklarının ortalama vadesi kaç yıldır?

17) Maliyet: 1. Kullandığınız BANKA finansmanının ortalama aylık maliyeti ne kadardır? %
2. Kullandığınız LEASİNG finansmanının ortalama aylık maliyeti ne kadardır? %
3. Kullandığınız FACTORİNG finansmanının ortalama aylık maliyeti ne kadardır? %
4. Kullandığınız İKRATÇI finansmanının ortalama aylık maliyeti ne kadardır? %
5. Varsa diğer finansman kaynaklarının ortalama aylık maliyeti ne kadardır? %

BÖLÜM III (Finansmana Erişimde Karşılaşılan Sorunlar)

18) Finansman ihtiyacınızı karşılamak için daha önce bankalarda kredi başvurularında yaşadığınız deneyimlere dayanarak aşağıdaki ifadeleri değerlendiriniz.

(1= Hiç Katılmıyorum 2= Katılmıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum, 4= Katılıyorum, 5=Tamamen Katılıyorum)

Kredi Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Bankalar Kredi Kullanımında İsteksiz davranıyorlar. Kredi başvurularında fazla prosedür var.					
Bankalar Kredi için çok üstünde ipotek istiyorlar. Geçmişteki kayıtlar (Banka sicili) Problem oluyor. Kredi maliyetleri yüksek					
Öz kaynaklarımız tersiz bulunuyor Bilanço ve gelir tablolarımız gerçek durumumuzu yansıtmıyor.					
Büyük işletmelere daha kolay ve ucuz kredi veriliyor. Ucuz ve Kolay Kredi alma sürecini iyi bilmiyoruz. Faiz Oranlarının Gelecek Dönemler için Belirsizliği Diğer					

Küçük ve Orta Boy Ölçekli İşletmelerin Finansmana Erişim Sorunu ve Nedenleri

19) Finansmana (Kredi-Özkaynak) daha çok hangi alanlarda ihtiyaç duyduğunuzu aşağıdaki ifadelere göre değerlendiriniz. (Şu anki ihtiyaçlarınızı göz önüne alarak)

(1= Hiçbir zaman, 2= Nadiren, 3= Bazen, 4= Sıklıkla, 5= Her zaman)

Finansmana (Kredi-Özkaynak) ihtiyaç duyulan alanlar	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
Aylık giderlerimizi karşılamak için					
Personel Giderlerini karşılamak için					
Maliyetleri karşılamak için					
Vadesi gelen borçları ödemek için					
Makine ekipman alımı için					
Yeni yatırım için					
Diğer _____					

20) Banka kredileri (Katılım Bankaları dahil) ve satıcı kredileri dışında aşağıdaki finansman yöntemleri hakkındaki ifadeleri değerlendiriniz.

1= Bilmiyorum, Duymadım 2= Biliyorum ama kullanmadım 3= Bir Kez Kullandım
4= Birden Fazla Kullandım 5= Sürekli Kullanıyorum

Finansal teknikler	Bilmiyorum, Duymadım	Biliyorum ama kullanmadım	1 kez Kullandım	Birden Fazla Kullandım	Sürekli Kullanıyorum
Leasing					
Factoring					
Forfaiting					
Tahvil İhracı (A.Ş'ler için)					
Finansman Bonusu (A.Ş)					
İkrazatçı					
Diğer _____					

21) Banka Kredileri dışında daha önce herhangi bir teşvik ve destek kullanma durumunuzu ilgilin aşağıdaki ifadeleri değerlendiriniz.

1= Bilmiyorum, Duymadım 2= Biliyorum ama kullanmadım 3= Bir Kez Kullandım
4= Birden Fazla Kullandım 5= Sürekli Kullanıyorum

Teşvik ve Destekler	Bilmiyorum, Duymadım	Biliyorum ama kullanmadım	1 kez Kullandım	Birden Fazla Kullandım	Sürekli Kullanıyorum
KOSGEB Destekleri					
Yatırım Teşvik Belgesi					
İGEME Destekleri					
AB proje destekleri					
TÜBİTAK Destekleri					
Kırsal Kalkınma Destekleri					
Kalkınma Ajansı Destekleri					
Kredi Faizi Desteği					
Varsa Kullandığınız Diğer Destekler _____					
Diğer _____					

22) Son 3 yılda aşağıdaki finansman kaynaklarına başvurma durumunuz hakkında uygun seçeneği işaretleyiniz.

	Başvurdu	Reddedilme ihtimali nedeniyle başvurmadı	Yeterli iç fon nedeniyle başvurmadı	Diğer nedenler ile başvurmadı
Banka Kredileri				
Leasing				
İkrazatçı				
Factoring				
Kredi kartı, Banka Overdraftı, vb.				
Diğer _____				

(Overdraft: Bankaların, bir günlük nakit ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik firmalara verdiği krediler)

23) Son 3 yılda aşağıdaki finansman türlerinden herhangi birine müracaat ettiyseniz, talep ettiğiniz fonun ne kadarnı aldınız? (Başvuru olmadıysa boş bırakınız)

	Hepsini aldı	% 75 veya fazlasını aldı	% 75'ten azını aldı	Başvurdu ama Maliyet yükseklığı nedeniyle kullanmadı	Başvurdu ama reddedildi
Banka Kredileri					
Ticari kredi					
Diğer dış finansman					
Banka Overdraftı, Kredi kartı vb.					
Diğer _____					

(Overdraft: Bankaların, bir günlük nakit ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik firmalara verdiği krediler)

24) Son 3 yılda kullandığınız finansman yöntemi firmanızın durumunu nasıl etkiledi?

1. İyileştirdi 2. Değiştirmede 3. Kötüleştirdi 4. Cevap Yok

Anketimize katıldığınız ve değerli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Ek 2: Banka Şubelerine Uygulanan Anket

1- Bankalar

a-) kısa vadeli (1 yıldan kısa) kredilere sıcak bakar

b-) uzun vadeli (1 yıldan uzun) kredilere sıcak bakar.

2- Firmalara kredi verilirken aşağıdaki kriterlerin hangisi daha önemlidir?

Öncelik Kriterleri	1	2	3	4	5
Sermaye büyüklüğü					
Bilanço büyüklüğü					
TCMB memzuç büyüklüğü					
Ciro büyüklüğü					

3- Kredi verilirken firmanın Basel Kriterlerine uygunluğuna dikkat ediyor musunuz?

a-) Evet

b-) Hayır

4- Kredi verirken hangisi bankanız için daha önceliklidir?

Öncelik Konuları	1	2	3	4	5
Firmanın Faaliyeti					
Firmanın Bilançosu					
Firmanın Sunduğu Teminat					

5- Aşağıdaki yatırım kredilerinde sırasıyla vade, politika (sektörel ve ekonomik konjonktür), teminat ile ilgili hangi yöntemi kullandığınızı belirtiniz.

Yatırım kredileri	Vade	Politika	Teminat
İmalat Sektörü			
İşyeri Alımı			
Parakende İnşaat Sektörü			

6- Aşağıdaki hususların kredi kullanımındaki etkisini ve kredi kullandırmada bankanızı ne derece bağılayıcı olduğunu 1 ile 5 arasında puan vererek değerlendiriniz.

Konular	1	2	3	4	5
TCMB İstihbaratı – Memzuç bilgisi					
KKB (Kredi kayıt bürosu)					

7- Kredilendirdiğiniz firmaların öz kaynak (Firmanın toplam sermayesi) - yabancı kaynak (Banka, Finans Kurumu, Leasing, Faktoring gibi) oranı nedir?

Kaynaklar	%
Öz kaynak	
Yabancı kaynak	

8- Bankalar firmaların toplam kaynak ihtiyacının en fazla ne kadarını kredilendirir?

Kaynaklar	%
Öz kaynak	
Yabancı kaynak	

9- Bankanız teminat olarak aşağıdakilerden hangisini kabul etmektedir? Lütfen 1 ile 5 arasında puanlayınız.

Teminatlar	1	2	3	4	5
İpotek					
Mevduat Rehni					
Kefalet					
İşletme Rehni					
Tasit Rehni					

10- Maddi teminatlı kredilendirme oranınız nedir? Bilanço, istihbarat ve ortakların mal varlığı etkili olsa da maddi teminatlı kredilerin toplam kredileriniz içindeki payı nedir?

%

11- Firmaların nakit akışını (Çek Ödemeleri, Otomatik Ödemeleri, Maaş Ödemeler vs.) bankanızdan geçirmesi firmalara vereceğiniz kredilerde ne kadar etkilidir?
